

Moumita Sen. 2016. *Clay-modelling in West-Bengal: Between art, religion and politics*. Doktoravhandling i religionsvitenskap. Universitetet i Oslo.

Omtalt av Saphinaz-Amal Naguib

Den 20. mai 2016 forsvarte stipendiat Moumita Sen med glans sin avhandling *Clay-modelling in West-Bengal: Between art, religion and politics* for graden Philosophiae doctor ved Universitetet i Oslo, Institutt for kulturstudier og orientalske språk, Det humanistiske fakultet.

I sin avhandling undersøker Sen leirestatuers voksende industri i det postkoloniale Vest-Bengal, og hun tar for seg ulike nettverk av produksjon, omsetning og utstilling av produktene. Hun argumenterer at disse sammen skaper et diskursivt rom hvor politikk, religion, kunst og kunsthåndverk møtes. Hun beskjeftiger seg hovedsakelig med leirestatuetter kjent som *murti*. De aller fleste av disse fremstiller guddommer, men det finnes også statuer av privatpersoner, politikere eller andre kjente personligheter fra film- og sportsverdenen. Sens tilnærming ligger i skjæringspunktet mellom antropologi, religionsvitenskap, kunsthistorie og studier i visuell kultur. Hun går inn på spørsmål knyttet til kunsthåndverkerenes arbeid og sosial status, deres kundekretser, *murtis* omløp og deres rituelle, politiske og økonomiske betydning.

Avhandlingen er en monografi (334 sider i alt). Den består av tre deler i tillegg til en innledning (s.7–37), et etterord (s. 312–319) og en bibliografi (s. 320–332). Den er godt skrevet i en engasjerende litterær stil. Analysen bygger på 50 intervjuer, og mange gode bilder understøtter dokumentasjonen. Problemstillingene er klart formulert. Sen nærmer seg sitt stoff fra tre atskilte, men sammenvevde, perspektiver. Det første er produksjonsområder som fungerer som markedet hvor kundene og kunstnere samhandler. Den andre innfallsvinkelen er kunsthåndverkerens sammensatte identitet som både “kunstner”, “kommersiell kunstner” og medlem av håndverkerens kaste. Den tredje innfallsvinkelen tar for seg selve gjenstandene som blir laget.

Avhandlingens første del, *Sites of Making* (s. 38–150), skildrer tre geografiske områder for produksjon av leire-*murtis* i Vest-Bengal. Disse er Krishnanagar, Kumortuli og Kalighat. Sen gir en historisk oversikt, og introduserer leseren til de store produsentene av *murtis*.

Den andre delen, *Makers and Making* (s. 151–227), utforsker enkelte kunsthåndverkeres praksis og arbeid i familienes verksted eller *karkhana*, deres utdanning og posisjon i samfunnet. Her introduserer forfatteren begrepet “lifelikeness” eller livaktighet i leiremodellering. Dette er hennes viktigste teoretiske bidrag, og hun forklarer at “lifelikeness” forener likhet (mimesis) og tilstedeværelse.

Avhandlingens tredje del, *Objects* (s. 228–311), beskjeftiger seg med gjenstandenes materialitet og sosiale liv. Sen analyserer relasjonene mellom kunst og religiøs praksis i debatten blant kunsthåndverkerne, kundene, prestene og politikere. Kandidaten gjør rede for *murtis* skiftende ikonografi og respons på gjeldende politiske spørsmål, samt det komplekse samspillet mellom rituell verdi og populærkulturens ikonografi.

Det er noen svakheter i avhandlingen i form av gjentakelser av samme argumenter og noen språk- og skrivefeil. Disse bør rettes før en endelig publikasjon. Moumita Sen har levert og forsvart en veldig grundig og nyskapende avhandling. Den er spesielt interessant i sin behandling av svært debatterte spørsmål i den sørasiatiske visuelle kulturen. Disse spørsmålene er knyttet til betydningen av kunst og håndverk i India i dag, forholdet mellom kunst og religion, og påvirkningen av naturalismen/realismen i figurativ kunst som fremstiller gudene. Avhandlingen er original og et viktig bidrag til studien av *murtis* fra Vest-Bengal og til forståelsen av samspillet mellom billedkunst, religiøs praksis, politikk og økonomi i regionen.